

KISA KLASİKLER / 52

VICTOR HUGO
Claude Gueux

ÇEVİRİ: MELİS OFLAS

♥ can
klasik

VICTOR HUGO
CLAUDE GUEUX

Can Klasik

Claude Gueux, Victor Hugo

Fransızca aslından çeviren: Melis Ofias

Claude Gueux

İlk baskı: La Revue de Paris, 1834

Bu çeviriye kaynak alınan basım: Gallimard, 2017

© 2022, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2022

2. basım: Haziran 2022, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Düzeltili: Ebru Aydın

Mizanpaj: Emin Petek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak illüstrasyonu: Mikail Erdem Biçici

Baskı ve cilt: Arı Matbaası

Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39,

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 44009

ISBN 978-975-07-5628-3

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750756283

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

VICTOR HUGO
CLAUDE GUEUX

KISA ROMAN

Fransızca aslından çeviren

Melis Oflas

VICTOR HUGO, 1802'de Besançon'da doğdu. General olan babasının imparatorluk ordusuyla birlikte ülkeden ülkeye dolaşması ve annesi ile babası arasındaki anlaşmazlıklar yüzünden çocukluğu düzensizlikler içinde geçti. Sonradan hukuk fakültesine girdiyse de devam etmedi. Paris'teki yoksul öğrencilik yılları, *Sefiller'*deki Marius karakterinin esin kaynağı olacaktı. Hugo, 1823'te ilk romanı *Hand d'Islande'nin* (İzlanda Hanı) yayımlanmasıyla birlikte, romantizm hayranlarından oluşan bir dost çevresine girdi. Yine 1820'li yıllarda şiir kitapları yayımlandı. Manzum oyunu *Cromwell'*le adını duyuran Hugo'nun *Hernani* adlı oyununun ilk sahnelenişi, romantizmin genç yazarlarının gelenekçi yazarlara karşı kazandıkları zaferi simgeleyecekti. *Notre-Dame'ın Kamburu* Hugo'nun ününü daha da artırdı. 1830'larda oyun yazarlığında yoğunlaşan Hugo, bir süre siyasal nedenlerle sürgünde yaşamak zorunda kaldı. 1862'de yayımlanan *Sefiller* olağanüstü bir başarı sağladı. 1885'te Paris'te ölen Hugo'nun cenazesi ulusal törenle kaldırıldı ve Panthéon'a gömüldü.

MELİS OFLAS, 1988'de İstanbul'da doğdu. Fransızca mütercim tercümanlık ve sanat tarihi okudu. 2006'dan beri çeviri ve redaksiyon yapıyor.

İlk baskıya önsöz

Orijinali *Revue de Paris*'nin¹ ofisinde bulunan aşağıdaki mektup, yazarını onurlandığından burada yayımlamasak olmazdı. Bundan böyle Claude Gueux'nün tüm baskılarına eklenecektir.

Dunkerque, 30 Temmuz 1834

Sayın *Revue de Paris* müdürü,

Derginizin altıncı fasikülünde yer alan Victor Hugo'nun *Claude Gueux* adlı yapıtı büyük bir ders niteliğindedir. Lütfen bu büyük dersten herkesin yararlanabilmesi için bana yardımcı olun.

Masrafları bana ait olmak üzere Fransa'daki milletvekili sayısı kadar kopyayı basmanızı ve kişilere gönderilmesini sağlamanızı rica ederim.

Saygıyla selamlıyorum

Charles Carlier
tüccar

1. *Claude Gueux* ilk kez *Revue de Paris*'de yayımlandı. (Ç.N.)

Bundan yedi-sekiz yıl önce Claude Gueux adlı zavalılı bir işçi Paris'te yaşamaktaydı. Metresi genç kadın ve bu kadının çocuğuyla birlikte kalıyordu. Olanları olduğu gibi, gözler önüne serilen gerçeklerden çıkarılacak dersleri okuyucuya bırakarak aktarıyorum. Eğitimsiz olmasına rağmen doğası gereği kabiliyetli, becerikli bir işçiydi; okuma yazma değilse de düşünmeyi bilirdi. Bir kış günü işsiz kaldı. Fakirhanesinde ne ateş ne ekmek vardı. Adam, genç kadın ve çocuk aç ve soğukta kaldılar. Adam hırsızlık yaptı. Ne çaldığını, nereden çaldığını bilmiyorum. Tek bildiğim bu hırsızlığın sonucunda genç kadın ve çocuk için üç günlük ekmek ve ateş, adam içinse beş yıllık hapis cezası çıktıydı.

Adam cezasını çekmek üzere Clairvaux Cezaevi'ne gönderildi. Clairvaux Manastırı hapishaneye, hücreleri tecrit odalarına, altarı da suçluların bağlanarak sergilendiği direğe dönüşmüştü. İlerlemeden bahsettiğimizde, bazılarının anladığı ve gerçekleştirdiği bu türden bir dönüşüm oluyor. Sözcüklerimize yükledikleri anlam bu işte.

Biz hikâyemize devam edelim.

Clairvaux'ya vardığında onu geceleri zindana, gündüzleri de atölyeye koydular. Uygunsuz bulduğum kısım çalışma atölyeleri değil.

Eskiden dürüst bir işçi, şimdiyse bir hırsız olan Claude Gueux, namuslu ve ciddi biriydi. Henüz genç olmasına rağmen kırışık geniş bir alnı, kara buklelerin arasında kaybolan birkaç beyaz saç, yay gibi, düzgün biçimli kaşının altındaki gözleri iyice çukura kaçmıştı, yumuşak ve güçlü bakışları, büyük burun delikleri, çıkık bir çenesi ve mağrur dudakları vardı. Güzel bir yüzdü. Toplumun ona ne yaptığını göreceğiz.

Nadiren konuşur, pek az hareket ederdi ama tüm varlığında sözünü dinleten bir buyurganlık vardı, acı dolu olmaktan ziyade düşünceli ve ciddi bir ifadesi vardı. Oysa çok acı çekmişti.

Claude Gueux'nün tutuklu bulunduğu yerde atölyelerden sorumlu müdür, cezaevlerine yaraşır cinsten bir tür memur vardı, gardiyanlığı da satıcılığı da bir arada yürütürdü; işçiye talimat, mahkûma gözdağı verir, işi elinize, prangayı ayağınıza tuttururdu. Kendi türünün bir örneği, fikirlerini asla muhakeme etmeyen, otoritesini asla elden bırakmayan sert, zorba olmasının yanı sıra bazen şen şakrak, cömert, hatta neşeli ve şakacı bir adamdı. Sert değil acımasızdı; kimseyle tartışmaz, kendiyile bile müzakere etmezdi. Şüphesiz iyi bir baba, iyi bir eştî ki bu da bir erdem değil görevdi. Tek kelimeyle söylemek gerekirse korkunç değildi ama kötüydü. Duyarlılıktan yoksun, idraksiz, duygusuz bir bedenden ibaret, hiçbir düşünceden etkilenmeyen adamlardandı. Öfkesi buz gibi, nefreti donuk, heyecanı duygudan yoksundu. Isınmadan alev alan, adeta bir ucu yanarken diğer ucu soğuk kalan odun gibi biriydi. Bu adamın karakteristik özelliği inatçılıktı. İnatçılığıyla gurur duyar, kendini Napoléon'la kıyaslardı. Bu da yalnızca bir yanılgıydı. Bazıları buna aldanır, belli bir mesafeden inadi irade, mumu yıldız zannederler. Bu adam irade dediği şeyi bir kere saçma bir şeye yönlendirmeye görsün kafasının dikine gider, sonuna dek bu saçma şeyin peşine düşerdi. Zekâdan yoksun inatçılık, nihayetinde onun aptallıkla ilintili uzantısı olan budalalıktır. Sürüp gider. Başımıza kişisel ya da toplumsal bir felaket geldiğinde, toprakta kalan enkaz yığınının nasıl tasarlandığını incelersek, neredeyse her zaman kendine inanan, kendine hayran, vasat ve dik kafalı bir adam tarafından körü körüne yapıldığını görürüz. Dünya böyle kendini nimetten sayan inatçı uğursuzlarla dolu.

İşte, Clairevaux Cezaevi'ndeki atölyelerden sorumlu adam böyle biriydi. Mahkûmları harekete geçirmek için toplumun her gün vurduğu kırbaç buydu işte. Çak-

maktaşları da benzer taşlarda kıvılcım çıkardığında çoğu kez yangına sebep olurlar.

Claude Gueux'nün, Clairevaux'ya vardığında bir atölyeye verilip işe koşulduğundan bahsetmiştik. Atölyenin müdürü onu tanıyıp iyi bir işçi olduğunu gördü ve ona iyi davrandı. Hatta bir gün, keyfi de yerindeyken, Claude Gueux'nün *karım* dediği kadını sürekli düşünmekten kederlendiğini görünce, onu teselli etmek için neşe içinde, sırf eğlencesine talihsiz kadının fahişe olduğunu anlattı. Claude serinkanlılıkla çocuğa ne olduğunu sordu. Bilen yoktu.

Birkaç ay sonra Claude hapislane ortamına alıştı, hiçbir şey düşünmüyor gibiydi. Karakterine özgü ciddi bir dinginlik yeniden ağır basmıştı.

Hemen aynı zamanda Claude diğerlerinin üzerinde benzersiz bir nüfuz elde etmişti. Nedenini Claude Gueux de dahil kimse bilmeksizin sanki söz birliği edilmiş gibi herkes ona danışıyor, onun sözünü dinliyor, hayranlıkla onu taklit ediyordu, ki bu da hayranlığın son seviyesidir. İtaatsizleri itaat ettirmek pek de azımsanmayacak bir zaferdi. Bu nüfuzu hiç tahayyül etmeden elde etmişti. Gücü gözlerindeki bakıştan kaynaklanıyordu. İnsanın gözleri aklından gelip geçen düşünceleri gördüğümüz pencerelerdir.

Fikirleri olan bir adamı düşünmeyen insanların arasına koyun, karşı konulamaz bir çekim yasasıyla, bir zaman sonra tüm karanlık beyinler, mütevazılık ve hayranlıkla bu parlak beynin etrafında dört döner. Bazıları demir, bazıları mıknatıs gibidir. Claude mıknatıstı.

Böylece Claude üç ayda atölyenin ruhu, yasası ve düzeni haline geldi. Her şey onun kontrolünden geçiyordu. Kendi bile kral mı yoksa mahkûm mu olduğundan şüphe ediyordu. Kardinalleriyle birlikte tutsak düşmüş bir papaydı adeta.

Gayet doğal bir şekilde, tüm hiyerarşilerde görüldüğü üzere mahkûmlar onu nasıl seviyorsa, gardiyanlar da ondan öyle nefret ediyordu. Bu hep böyledir. Teveccüh her zaman husumet yaratır. Kölelerin sevgisi efendilerin nefretini artırır.

Claude Gueux epey iştahlıydı, bu da bedensel bir özelliği idi. Öyle bir midesi vardı ki iki sıradan insanın yemeği onun günlük ihtiyacını anca karşılıyordu. Mös-yö de Cotadilla da böyle iştahlıydı ve bu duruma gülerdi. Ancak beş yüz bin koyunu olan büyük bir İspanya dükü için sevinç vesilesi olan iştah işçiye yük, mahkûma eziyettir.

Bir zamanlar kaldığı tavan arasında özgür olan Claude Gueux tüm gün çalışıyor, iki kiloluk ekmeğini kazanıp yiyordu. Hapishanedeki Claude Gueux ise tüm gün çalışıyor ve hiç değişmeksizin 750 gram ekmeğe, 100 gram da eti anca alıyordu. Günlük yemek miktarı merhametsizlik derecesinde azdı. Claude, Clairvaux Cezaevi'nde hemen her zaman aç kalıyordu.

Açtı sadece, o kadar. Açlığından bahsetmezdi. Bu da onun özelliklerinden biriydi.

Claude bir gün az miktarda yemeğini bir çırpıda yiyip bitirdi ve açlığını çalışarak unutabileceğini düşünüp işinin başına döndü. Diğer mahkûmlar neşeyle yemek yiyordu. Soluk yüzlü, bembeyaz, cılız bir genç adam yanına geldi. Elinde henüz dokunmadığı yemeği ve bir bıçak vardı. Orada, Claude'un yanında, konuşmak istemiyor ya da konuşmaya cesaret edemiyormuş gibi duruyordu. Bu adam, ekmeği ve etiyle Claude'un canını sıkımişti.

“Ne istiyorsun?” diye sordu aniden.

“Bir şey rica edecektim,” dedi genç adam çekinerek.

“Neymiş?” diye sordu Claude.

“Bunu yememe yardım eder misin? Benim için çok fazla.”

Claude'un mağrur gözlerinden bir damla yaş süzül-
dü. Bıçağı aldı, genç adamın yemeğini eşit iki parçaya
böldü, bir parçayı alıp yemeye başladı.

"Teşekkür ederim," dedi genç adam. "İstersen her
gün böyle paylaşabiliriz."

"Adın ne senin?" diye sordu Claude Gueux.

"Albin."

"Neden buradasın?"

"Hırsızlıktan."

"Ben de öyle," dedi Claude.

Gerçekten de yemeği her gün bu şekilde paylaştılar.
Claude Gueux otuz altı yaşındaydı ama her zamanki
ciddi düşüncelerine daldığında elli yaşında gösteriyordu.
Albin ise yirmi yaşındaydı ama on yedi denilebilirdi
çünkü bu hırsızın bakışlarında hâlâ masumiyet vardı. Bu
iki adam arasında abi kardeşten ziyade baba-oğul ilişki-
sine benzer yakın bir dostluk oluştu. Albin zaten nere-
deyse çocuktü, Claude ise şimdiden yaşlanmıştı.

Aynı atölyede çalışıyor, aynı çatı altında yatıyor,
aynı avluda dolaşüyor, aynı ekmeği bölüşüyorlardı. Tüm
dünyaları birbirlerinden ibaretti. Mutlu görünüyorlardı.

Atölyenin müdüründen bahsetmiştik. Mahkûmların
nefret ettiği bu adam, onlara söz geçirebilmek için sık
sık herkesin sevdiği Claude Gueux'ye başvurmak zo-
runda kalırdı. Pek çok durumda, bir isyanın ya da karga-
şanın önlenmesi için Claude Gueux'nün unvansız otorite-
si, yetkilinin resmî otoritesine yardımcı olurdu. Ger-
çekten de mahkûmları zapt etmek için Claude'un ede-
ceği on kelime on jandarmaya bedeldi. Claude pek çok
kez müdüre bu şekilde yardım etmişti. Müdürese tüm
kalbiyle ondan nefret ederdi. Bu hırsız kıskanıyordu.
Kalbinin derinliklerinde Claude'a karşı gizli, kıskançlık
dolmuş, amansız bir nefret vardı. Elinde gücü olanın ege-
menliği halk tarafından tanınana, dünyevi iktidarın ma-
neviye duyduğu nefretti bu.

Bu tür nefretler nefretlerin en kötüleridir.

Claude, Albin'i çok seviyor, müdürüyse hiç düşünmüyordu.

Bir gün, bir sabah mahkûmlar ikişer ikişer koğuşlardan atölyeye aktarılırken gardiyanlardan biri Claude'un yanında duran Albin'i çağırıp müdürün onu görmek istediğini söyledi.

“Ne istiyormuş?” diye sordu Claude.

“Bilmiyorum,” dedi Albin.

Gardiyan Albin'i aldı götürdü.

Sabah geçip gitti, Albin atölyeye geri dönmedi. Yemek vakti geldiğinde Claude onu avluda bulabileceğini düşündü ama Albin avluda da değildi. Yeniden atölyeye döndüklerinde Albin yine ortalarda görünmüyordu. Bütün gün böyle geçip gitti. Akşam vakti mahkûmlar koğuşlara götürülürken Claude'un gözleri Albin'i aradı ama onu göremedi. O an öyle üzülmüştü ki hiç âdeti olmadığı halde gidip gardiyanla konuştu.

“Albin hasta mı?” diye sordu; gardiyan, “Hayır,” dedi.

“Nerede öyleyse, bütün gün ortada yoktu,” dedi Claude.

İlk kez 1834 yılında *La Revue de Paris*'de yayımlanan *Claude Gueux* ilhamını 1832'de cinayetten idam cezasına mahkûm edilen bir insanın gerçek hikâyesinden alır. 19. yüzyılda Paris'te yaşayan otuz altı yaşında dürüst bir işçinin önce cezaevine girmesini, ardından idama mahkûm edilmesini konu alan bu kısa roman Victor Hugo'nun toplumsal adaletsizliği gözler önüne serdiği felsefi bir anlatı olma özelliği taşır. Adaletin kendisi de en az işlenen suç kadar ilkelse sorunu nerede aramak gerekir?

Cezanın gerçek nedenlerini, cezaevi koşullarını, toplumun ikiyüzlülüğünü, derin yoksulluğun sebeplerini, vatandaşlarına yaşama olanağı tanımayan kötü niyetli siyasi sistemi sorgulayan Victor Hugo bu eserde özgürlüğü ve eğitimin önemini savunur; yalnızca idam cezasına değil, yasaların ve toplumun kurtarmak için kılını kıpırdatmadığı insanlar adına bütün bir sisteme savaş açar.

Konusu itibarıyla *Bir İdam Mahkûmunun Son Günü*'yle benzerlikler taşıyan bu kitapta Claude Gueux üzerinden *Sefiller*'in kahramanı Jean Valjean'ın da oluşumuna tanıklık ederiz.

#kısaklasikler #fransızklasikleri #ölümcezası #toplumsaladaletsizlik #suç #ceza

Kapak illüstrasyonu: Mikail Erdem Biçici

 can

can yayinlari.com | f | | can yayinlari

kısa roman

ISSN 978-975-07-5128-3

9 789750 1756283